

Sygn. akt III Ca 391/18 (III Cz 346/18, III Cz 417/18)

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 lipca 2018 r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach III Wydział Cywilny Odwoławczy w składzie:

Przewodniczący – Sędzia: SO Leszek Dąbek (spr.)

Sędziowie: SO Tomasz Pawlik

SO Artur Żymełka

Protokolant Aldona Kocięcka

po rozpoznaniu w dniu 12 lipca 2018 r. w Gliwicach

na rozprawie

sprawy z powództwa A. S. i J. S.

przeciwko I. G. i J. G.

o przywrócenie stanu zgodnego z prawem

na skutek apelacji pozwanych

od wyroku Sądu Rejonowego w Rybniku

z dnia 21 listopada 2017 r., sygn. akt I C 82/16

oraz na skutek zażalenia powodów

na rozstrzygnięcia zawarte w punktach 5 i 6 wyroku Sądu Rejonowego w Rybniku

z dnia 21 listopada 2017r., sygn. akt I C 82/16

- 1) ***z apelacji pozwanej I. G. zmienia zaskarżony wyrok w punkcie 1 w ten sposób, że w tym zakresie powództwo oddala;***
- 2) ***odrzuca apelację pozwanej I. G. w części zaskarżającej rozstrzygnięcia zawarte w punktach 3 i 4;***
- 3) ***oddala apelację pozwanej I. G. w pozostałej części;***
- 4) ***z apelacji pozwanego J. G. zmienia zaskarżony wyrok w punkcie 5 w ten sposób, że nie obciąża go kosztami procesu;***
- 5) ***odrzuca apelację pozwanego J. G. w pozostałej części;***
- 6) ***z zażalenia powodów A. S. i J. S. zmienia zaskarżony wyrok w punkcie 5 w ten sposób, że ustala, iż powodowie A. S. i J. S. ponoszą solidarnie koszty procesu w 50% (pięćdziesiąt procent), a pozwana I. G. ponosi je w 50% (pięćdziesiąt procent), pozostawiając ich szczegółowe wyliczenie referendarzowi sądowemu w Sądzie Rejonowym w Rybniku;***

- 7) **oddala zażalenie powodów A. S. i J. S. w pozostałej części;**
- 8) **nie obciąża pozwanego J. G. kosztami postępowania odwoławczego;**
- 9) **ustala, że powodowie A. S. i J. S. ponoszą solidarnie koszty postępowania odwoławczego w 50% (pięćdziesiąt procent), a pozwana I. G. ponosi je w 50% (pięćdziesiąt procent), pozostawiając ich szczegółowe wyliczenie referendarzowi sądowemu w Sądzie Rejonowym w Rybniku**

SSO Artur Żymełka SSO Leszek Dąbek SSO Tomasz Pawlik

Sygn. akt III Ca 391/18 (III Cz 346/18, III Cz 417/18)

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w Rybniku w wyroku z dnia 21 11 2017r. nakazał pozwanej I. G. aby usunęła w terminie 3 miesięcy od uprawomocnienia się wyroku: część ogrodzenia, zsymp kryty płytą betonową oraz nasadzenia znajdujące się na jej nieruchomości położonej w R. - G.

przy ul (...) o urządzonej księdze wieczystej prowadzonej przez ten Sąd pod numerem (...) – w pasie służebności obciążającej tę nieruchomość „na rzecz właścicieli nieruchomości”, dla której została urządzona księga wieczysta o numerze (...) – zgodnie z Załącznikiem nr 6 opinii biegłego sądowego G. K. z dnia 30 01 2017r. Ponadto zakazał pozwanej I. G. czynienia powodom A. S. i J. S. jakichkolwiek przeszkód w wykonywaniu służebności przejazdu i przechodu przez jej nieruchomość oraz oddalił w pozo-stałej części skierowane przeciwko niej powództwo, oddalił w całości powództwo skierowane wobec pozwanego J. G., zniósł pomiędzy stronami koszty procesu oraz nakazał pobrać od pozwanej I. G. oraz solidarnie od powo-dów A. S. i J. S. na rzecz Skarbu Państwa kwot

po 1.391,11zł.

W ustalonym stanie faktycznym w motywach orzeczenia Sąd pierwszej instancji jako podstawę prawną orzeczenia wskazał regulacje art. 222 § 2 k.c. Stwierdził, pozwani swym zachowaniem w znacznej mierze naruszali prawo powodów

do korzystania z ich nieruchomości a pozwana czyni to w dalszym ciągu.

W chwili obecnej w pasie służebnej drogi w dalszym ciągu „znajdują się przeszkody” ograniczające ich prawo korzystania z niej „w postaci zsymp krytego płytą betonową, części ogrodzenia oraz nasadzeń”, co rodzi po stronie pozwanej obowiązek ich usunięcia. Ocenił, że tej części oraz żądania zakazania pozwanej czynienia powodom przeszkód w wykonywania ich prawa powództwo w stosunku do pozwanej było uzasadnione. Wskazał, że brama znajdująca się na spornym szlaku drogowym zamykana jest tylko na zasuwę, przez co nie uniemożliwia ona powodom korzystanie z tego szlaku, samochody parkują na ty szlaku tylko okazjonalnie, a gruz został z niego usunięty jeszcze przed wniesieniem pozwu i z tych powodów uznał pozostałą część powództwa skierowanego w stosunku do pozwanej za bezzasadną. Stwierdził, że na nieruchomości przez którą przebiega sporny szlak drogowy stanowi majątek odrębny pozwanej. Pozwany od dwóch lat nie mieszka na tej nieruchomości i z tych względów uznał skierowane przeciwko niemu powództwo za w całości nieuzasadnione.

O kosztach procesu orzekała stosując regulację art. 100 k.p.c.

Orzeczenie zaskarżyły **obie strony**.

Pozwani I. G. oraz J. G. wnieśli apelację, w której zaskarżyli wyrok „w całości” Wnosili o jego uchylenie i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania oraz zasądzenia na ich rzecz od pozwanych kosztów postępowania apelacyjnego.

Zarzucali, że przy ferowaniu wyroku naruszono regulację art. 233 k.p.c. poprzez dowolną ocenę „zgromadzonego materiału dowodowego z zeznań stron” przyjęcie w wyniku tego, że nastąpiło naruszenie posiadania.

Zarzucali także, że popełniono błędy w ustaleniach faktycznych sprowadzające się do przyjęcia, że:

- służebność pozwanych umożliwi stronie powodowej na swobodne korzystanie z P. i przejazdu w zakresie ustalonym w tym postępowaniu bez uwzględnienia stosunków własnościowych panujących na początku XX wieku z porównaniem z rokiem 2017, mimo, że służebność ta nie była ustanowiona w ówczesnych przepisach katastralnych,

- nie ma żadnych okoliczności pozwalających na uwzględnienie stanowiska pozwanych i pominięcia tej okoliczności, że przed Sądem Rejonowym w Rybniku zawisła sprawa o sygn. I C 1487/17, co zostało zgłoszone w pismach procesowych, jak i na terminie rozprawy i co narusza też art. 177 § 1 pkt 1 k.p.c. w okolicznościach, gdy rozstrzygnięcie sprawy o określenie służebności

ma istotne znaczenie dla niniejszego postępowania.

Powodowie A. S. i J. S. zaskarżyli zawarte

w wyroku rozstrzygnięcia o kosztach procesu oraz nakazujące im uiścić Skarbowi Państwa kwotę 1.391,11zł z tytułu części poniesionych przez niego kosztów opinii biegłego. Wnosili o zmianę zaskarżonych postanowień i zasadzenie

od pozwanych solidarnie na rzecz powodów kosztów według norm przepisanych oraz zwrotu kosztów postępowania zażaleniowego.

Zarzucali, że przy ferowaniu zaskarżonych postanowień naruszono przepisy prawa procesowego, regulację art. 100 k.p.c.. poprzez jej błędną interpretację

i niewłaściwe zastosowanie, polegające na przyjęciu, że powodowie w związku

z częściowym uwzględnieniem ich żądania nie powinni otrzymać żadnych kosztów i zasadne jest ich zniesienie pomiędzy stronami, mimo w istocie uwzględnienia w całości żądania.

Sąd Okręgowy w Gliwicach w oparciu o regulację art. 219 k.p.c.

w związku z art. 391 § 1 k.p.c. połączył sprawy odwoławcze wszczęte na skutek wniesienia przez powodów zażaleń ze sprawą odwoławczą wszczętą na skutek wniesienia przez powodów apelacji do ich łącznego rozpoznania i rozstrzygnięcia.

Sąd Okręgowy ustalił i zważył co następuje :

Sąd pierwszej instancji trafnie zakwalifikował roszczenia powodów,

a następnie prawidłowo rozpoznał sprawę.

W szczególności – wbrew zarzutowi apelacji – Sąd Rejonowy w toku rozpoznania sprawy nie naruszył regulacji art. 177 § 1 pkt 1 k.p.c., gdyż wynik niniejszej sprawy nie zależał od wyniku przywołana w apelacji sprawy zarejestrowanej

w Sądzie Rejonowym w Rybniku pod sygn. akt I C 1487/17, więcej spraw ta

w następstwie cofnięcia pozwu i umorzenia postępowania została prawomocnie zakończona (postanowienie z dnia 11 05 2018r.).

Pozwani I. G. i J. G. zaskarżyli wyrok Sądu pierwszej instancji w całości, co wiąże Sąd odwoławczy przy rozpoznaniu sprawy.

Przy jej wniesieniu umknęło jednak ich uwadze, że część zaskarżonych przez nich rozstrzygnięć była dla nich korzystna albo nie dotyczyła sfery ich praw.

Dlatego nie posiadali oni interesu prawnego w ich zaskarżeniu, a to stosownie

do regulacji art. 370 k.p.c. w związku z art. 373 k.p.c. prowadziło do odrzucenia apelacji w tej części (w zaskarżonych przez nich w apelacji orzeczeniach zawartych: w punkcie 3 oddalono część powództwa skierowanego przeciwko pozwanej, a w punkcie 4 oddalono powództwo przeciwko pozwanemu).

Wbrew zarzutowi apelacji prawidłowa jest także skonstruowana przez Sąd pierwszej instancji podstawa faktyczna orzeczenia.

Składające się na nią ustalenia faktyczne w istocie nie były bowiem kwestionowane w apelacji (poniżej), w części dotyczą one faktów bezspornych pomiędzy stronami, a w pozostałym zakresie mają podstawę w informacjach zawartych w wiarygodnych źródłach dowodowych, których ocena jest logiczna, mieści się w granicach swobodnej oceny dowodów i Sąd odwoławczy ją podziela.

W ramach podniesionych w apelacji zarzutów dotyczących podstawy faktycznej orzeczenia kwestionuje się sposób procedowania Sądu Rejonowego (zarzut nie zastosowania w sprawie regulacji art. 177 § 1 pkt 1 k.p.c.),

czy też dokonaną przez ten Sąd ocenę prawną ustalonego stanu faktycznego

(nie uwzględnienia przy orzekaniu stosunków własnościowych panujących

na początku XX wieku oraz zakresu korzystania ze spornego szlaku drogowego

w przeszłości).

Z tej przyczyny zarzuty te tylko werbalnie odnoszą się do podstawy faktycznej zaskarżonego orzeczenia i jako takie nie mają wpływu na powyższą ocenę.

Z tych też względów Sąd odwoławczy przyjął za własne ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji.

Dokonana przez Sąd Rejonowy ocena prawna ustalonego stanu faktycznego w swym zasadniczym zarysie dotyczącym stanu prawnego obu nieruchomości (istnienia służebności i jej treści) oraz zakresu naruszenia praw powódki jest prawidłowa i Sąd odwoławczy w tym zakresie w całości ją podziela i przyjmuje

za własną (orzecz. SN z dn. 26 04 1935r. C III 473/34, Zb. U.z 1935r. poz. 496).

Z poczynionych ustaleń wynika bowiem jednoznacznie, że poprzez działania poprzedników prawnych pozwanej, jej samej oraz osób za których zachowania jako właściciel nieruchomości ponosiła ona odpowiedzialność, doszło

do naruszenia przynależnego powodowi jako właścicielom nieruchomości władnącej prawa do korzystania z nieruchomości pozwanej, w ramach przynależnego ich nieruchomości służebności drogi.

Stosownie do regulacji art. 222 § 2 k.c. w związku z art. 251 k.c.

rodzi to po stronie powodów względem pozwanej roszczenie o przywrócenie stanu zgodnego z prawem i zaniechanie naruszeń, co do zasady zostało prawidłowo uwzględnione w zaskarżonym orzeczeniu.

Przy ferowaniu zaskarżonego wyroku umknęło jednak uwadze Sądu pierwszej instancji, że prawodawca w regulacji art. 5 k.c. w przypadku naruszenia prawa cywilnego uzależnił udzielenie ochrony prawnej między innymi od tego żeby korzystanie z tego prawa nie było sprzeczne z jego społeczno-gospodarczym przeznaczeniem.

Spoleczno–gospodarcze przeznaczenie prawa służebności drogi polega

na zapewnieniu prawidłowej komunikacji z nieruchomości władnącej do drogi publicznej.

Jakkolwiek zgodnie z treścią spornego prawa służebności drogowej szlak służebnej drogi biegnie po nieruchomości pozwanej pasem o szerokości 4,5m

(od granicy z sąsiednią nieruchomością do ściany budynku), to równocześnie

z materiału sprawy wynika, że nigdy nie był on w ten sposób wykorzystywany przez powodów oraz ich bezpośrednich poprzedników prawnych, którzy przez nieruchomość pozwanej przejeżdżali i przechodzili znacznie węższym pasem, którego szerokość wyznacza szerokość bramy wjazdowej na teren nieruchomości pozwanej, co w sposób prawidłowy i wystarczający zapewniało prawidłową komunikację nieruchomości powodów z drogą publiczną (obecnie nieruchomość powodów jest wykorzystana na cele letniskowe i wykorzystywany szlak drogowy zapewnia prawidłowy dojazd samochodów osobowych, sanitarnych, ratunkowych

i dostawczych do ich nieruchomości).

Wskazane w punkcie 1 sentencji zaskarżonego wyroku nasadzenia,

część ogrodzenia oraz zsymp kryty płytą betonowa znajdują się poza tym pasem drogowym i ich usunięcie - jak nakazał to uczynić Sąd pierwszej instancji – jest nie tylko kosztowne ale także zbędne z punktu widzenia zapewnienia nieruchomości powodów prawidłowej komunikacji z drogą publiczną i co za tym idzie sprzeczne ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem prawa w rozumieniu przywołanej powyżej regulacji prawnej.

Z tego też powodu z mocy regulacji art. 5 k.c. w tej części dochodzone roszczenia nie korzystają z ochrony prawnej, a to czyni w tym zakresie powództwo nieuzasadnionym i prowadził do jego oddalenia.

Nie znalazło to prawidłowego odzwierciedlenia w zaskarżonym wyroku, co w tej części czyni apelację pozwanej uzasadnioną i w oparciu o regulację

art. 386 § 1 k.p.c. prowadziło do zmiany zaskarżonego wyroku przez oddalenie powództwa w zakresie objętym rozstrzygnięciem zawartym w jego punkcie 1.

Wadliwe jest także zawarte w zaskarżonym wyroku rozstrzygnięcie

o kosztach procesu.

Jakkolwiek bowiem w następstwie wcześniejszego częściowego oddalenia przez Sąd Rejonowy powództwa oraz dokonanej zmiany jego wyroku znaczna część powództwa nie została uwzględniona, to równocześnie uprawomocniło się niezaskarżone orzeczenie zawarte w punkcie 2 tego wyroku, zakazujące pozwanej czynienia powodom przeszkód w wykonywaniu przez nich służebności.

Z uwagi na charakter tych rozstrzygnięć nie da w sposób jednoznaczny

i precyzyjny ustalić ich jednostkowych wartości i co za tym idzie wyliczyć w jakim procentowym zakresie pozwana i powodowie ulegli w niniejszym postępowaniu.

Biorąc jednak pod uwagę, że powodowie wygrali proces w zasadniczej części żądania zakazania pozwanej czynienia im przeszkód w wykonywaniu przez nich służebności oraz że ulegli oni równocześnie w przeważającej części żądania zobowiązania pozwanej do usunięcia istniejących w ich przekonaniu na szlaku drogowym przeszkód fizycznych uniemożliwiających prawidłową komunikację

ich nieruchomości z drogą publiczną, przyjąć należy, że pozwana i powodowie przegrali proces w 50%, co jednak nie prowadzi automatycznie – jak uczynił to Sąd Rejonowy - do zniesienia pomiędzy stronami kosztów procesu w oparciu o regulację art. 100 k.p.c. (orzeczenie SN z dnia 21 stycznia 1963 r., III CR 191/62, OSNCP 1964, nr 1, poz. 16 z aprobującą glosą W. Wengerka, OSPiKA 1964, z. 11, poz. 224 oraz z omówieniem E. Wengerka, Przegląd orzecznictwa, NP 1965, nr 7–8, s. 865).

Dlatego zmieniono zaskarżone orzeczenie o kosztach procesu ustalając,

że powodowie ponoszą solidarnie koszty procesu w 50% a pozwana ponosi je

w tym samym wymiarze, pozostawiając ich szczegółowe wyliczenie referendarzowi sądowemu w Sądzie Rejonowym w Rybniku w oparciu o regulację art. 108 § 1 zd. 2 k.p.c. oraz nie obciążono pozwanego J. G. kosztami procesu przy zastosowaniu regulacji art. 102 k.p.c.

Reasumując z podanych względów i przy zastosowaniu wskazanych powyżej regulacji prawnych orzeczono jak w sentencji

O kosztach postępowania odwoławczego orzeczono w sposób wskazany w sentencji, z tych samych względów które legły u podstaw zmiany rozstrzygnięcia o kosztach procesu za pierwszą instancję.